

SÜPERANTİJENLER

Bilinen en güçlü immünomodülatör ajanlardır.

İmmün cevapta **stimülasyon veya baskılama** yapabilirler.

Bu antijenler normal protein yapısındaki antijenlerden farklı olarak antijen sunan hücreler (APC) tarafından işlenmeden MHC klass II ile birleşerek hücre yüzeyine çıkarılır ve T hücrelerine sunulur.

Süperantijenlerin T-hücrelerini uyarabilmeleri için MHC klas II molekülüne ihtiyaç duymalarına karşın işlenme gereksinimleri olmamaktadır.

T hücrelerine homolog MHC klas II molekülü ile sunulan konvansiyonel peptid antijenin T hücre yüzeyindeki TCR (T hücre reseptörü) tarafından spesifik tanıma işlemine T hücre reseptörününün hem α hemde β zincirlerinin birlikte katılmaları gerekmektedir.

Süperantijen/MHC kompleksinin TCR tarafından tanınması için V segmentinin β zinciri ile ilişki kurması yeterlidir.

Bu bölge, TCR' nin yabancı peptid antijeni tanıdığı bölgenin dışında kalır ve tanıyıcı özgüllüğü çok sınırlanmış değildir.

Bu nedenle süperantijenler simultan olarak **çok sayıda T hücrelerini aktive edebilme** yeteneğine sahiptirler.

Süperantijenler **endojenik** süperantijenler ve **ekzojenik** süperantijenler olmak üzere iki gruba ayrılırlar.

Endojenik süperantijenler (otoantijenler)

Farelerde tanımlanmış olan retroviral süperantijenlerdir.

Fare meme tümörü viruslerinin genleri tarafından kodlanan bu proteinlere başlangıçta minör lenfosit stimüle edici antijenler adı verilmiştir.

Sadece CD4⁺ T lenfositlerini uyarabilirler.

Ekzojenik süperantijenler (yabancı antijenler)

Bakteriyel ekzotoksinlerdir.

Endojenik süperantijenlerden çok daha fazla uyarım yapabilirler.

Bunlar çok küçük proteinler olup güçlü immün uyarıcılardır.

CD4⁺ ve CD8⁺ T hücrelerini, klas II bağımlı biçimde şiddetle aktive ederler.

Bu aktivasyon lenfokinler ve monokinler gibi bazı sitokinlerin aşırı yapımına ve çok hızlı olarak salınmasına neden olur.

Ekzojenik süperantijenler (yabancı antijenler) orijinlerine göre 4 grupta toplanmıştır.

1- Stafilokokal süperantijenler:

a- Stafilokokal enterotoksinler

Bu enterotoksinler arasında en etkili olanı T-hücre mitojeni SE-A'dır.

b- Eksfoliatif toksin (ExF-T): Exf-F-A, ExF-B insanda eksfoliasyon ve deride kabarcığa neden olurlar.

c- Stafilokokal toksik şok sendrom toksin-1 (TSST-1): Çok kuvvetli bir T-hücre mitojenidir.

2- Streptokokal süperantijenler (SPE): *S. pyogenes*'in ekzotoksinleri SPE-A, SPE-B, SPE-C, SPE-D, M proteini duyarlı kişilerde glomerulonefrit, kızıl, rheumatik ateş, arthritise neden olurlar.

3- Mycoplasma arthritis (MAM): *M. arthritis*'in MAM proteini insanlarda hastalık oluşturmamasına karşın, rodentlerde eklem yangılarına sebep olurlar.

4- P. aeruginosa ekzotoksin-A (PEA-A): *P. aeruginosa* insanlarda geniş spektrumlu infeksiyonlara yol açar.

Süperantijenler, hem MHC klas-II hem de TCR moleküllerini bağladıkları için, T ve B hücrelerinin karşılıklı etkileşimlerine de aracılık ederler.

Süperantijenler etkilerini;

T hücrelerinin yoğun aktivasyonu ile aşırı sitokin salınımı,

Konağın kendi epitoplari ile çapraz reaksiyona girerek otoimmün etki oluşturmaları,

Submaksimal veya yetersiz uyarısı sonucunda T hücrelerinde tolerans (reaksiyon vermeme) veya apoptoz (programlı hücre ölümü) geliştirmeleri ile gösterebilirler.